

# MÕISTE, SÕNA ja KOHT

Vilja Oja

Iga suuline või kirjalik esinemine on suunatud teistele, seega peab olema kuulajale või lugejale arusaadav. Niisiis pole tähtsusetu, kuidas, missuguste sõnadega oma mõtteid avaldada. Teame, et sõnal iseendast ei ole tähendust, vaid inimesed on loonud sõnad tähenduste jaoks, mõistete väljendamiseks. Sõnaloo allikate leidmiseks ei pea minema kaugesse minevikku, keele tekke või algse kujunemise ajajärku. Elav keel areneb ja muutub pidevalt, uued mõisted saavad väljendusvormi. Sõna elujõulisuse ehk käibe tuleku oluliseks kriteeriumiks on tema informatiivsus, see tähendab, et uus peab olema mingil moel tuttav. Võõrkeelse nimega tuntud mõiste võib keeles koduneda võõrsõnana või selle mugandatud variandina (nt *Internet*, *interjäär*); tuttavaist sõnatüvedest saab keelesüsteemile omaste vahenditega moodustada tuletisi või liitsõnu (nt *disainima*, *töötlus*, *katlamaja*); mõistet aitab väljendada kujundlik võrdlus (nt [*võimete*] *tipp* või [*teadmiste*] *lagi* tähenduses 'ülemine piir', *allmaailm* 'seaduseväliselt tegutsev ringkond') jne.

Pidevalt ruumilises keskkonnas tegutsev inimene lähtub mõistete tähistamisel küllalt sageli kohast. Sõna *koh*t tähistab eesti keeles väga laia mõistet, mis ulatub suvalisest ruumi punktist praktiliselt mõõtmatute kaugusteni. Harilikult kasutame sõnu *koh*t ja *paik* kitsamalt, mingist geograafilisest piirkonnast, alast või ruumi osast rääkides, samuti väljendame kohamäärusega kõnealuse objekti asukohta (sageli millegi suhtes).

Eesti keeles on päris tavaline osutada suunda mitte ilmakaarte, vaid kohanimede või -nimetuste abil. Näiteks küsimusele: "*Kuhu poole ruumi aknad on?*" vastatakse: "*Hoovi poole*" või "*Tänava*" (~ *Gonsiori tänava* ~ *Tartu maantee* ~ *Kauba-maja*) *poole*". Koha orientiirid tunduvad mõnel puhul selgemad, paremini arusaadavad või vajalikumad. Samas on nende kasutusulatus piiratud. Näiteks kui rannas piisab tuule suunda määratledes *maatuulest* ja *meretuulest*, siis laiemas plaanis jäävad need sõnad ebainformatiivseks (Tallinna maatuul on Helsingis meretuul).

Kohalikus keelepruugis on eelkirjeldatud väljendusviis sedavõrd valdav, et on mõnikord kujunenud murdes terminiks (nt Saaremaal *vesikaar* 'lääs').

Järgnev arutus ei käsitle otseselt kohanimesisid ega -nimetusi, vaid keskendub sellele, kuidas koht aitab sõnavara laiendada või vastupidi, sunnib sõnavalikul ettevaatusele.

### **Termini osaks kohanimi**

Kirjakeeles on hulgaliselt mingit ainet, loomatõugu, toitu, etnograafilist eset vms märkivaid otseselt kohanimel põhinevaid termineid, nt *tori hobune*, *kiievi kotlet*, *mulgi kapsad*, *pandivere juust*, *muhu sussid*, *haapsalu rätik*, *kihnu kiri*, *hiina portselan*, *vasalemma marmor*, *soome saun* jt. Termini mõistetavus sõltub, nagu ikka, eelteadmistest – ühelt poolt konkreetse ainevaldkonna tundmisest ja teiselt poolt asjaomase objekti ja termini enda levikust. Viimased kaks ei pruugi alati kattuda. Näiteks Eestis tuntakse suhteliselt hästi selliseid rahvapäraseid muustrimotiive nagu kihnu kiri ja muhu mänd, aga igauks ei seosta neid just siin mainitud nimedega.

Võõrkeelsetes tekstides vajavad kohalikud terminid lisaselgitusi. Mitte et eesti päritoluga terminist peaks loobuma, vaid vastupidi, seda saaks propageerida, tehes ta mõistetavaks.

### **Kohta märkiva sõna liitumine nimisõnale**

Eesti keel on väga liitsõnalebene, kusjuures tegemist on avatud süsteemiga. See tähendab, et liitsõnade hulk ei ole piiratud, vaid iga keeletarvitaja võib neid vastavalt vajadusele ise luua. Uue liitsõna üldmõistetavuse tagab keeles tavaks kujunenud sõnamoodustussüsteemi järgimine. Soovides rõhutada suvalise objekti, nähtuse omaduse jm seost mingi kohaga, võime moodustada liitsõna, mille esikomponendiks on seda kohta märkiv nimi- või määrsõna ja järelkomponendiks kõnealust objekti vm märkiv sõna. Teema piiramiseks käsitle siin ainult käändsõnalise järelkomponendiga liitsõnu.

Kui kohta märkiv esikomponent on muutumatu sõna, on liitsõna moodustamine lihtne ja sisu enamasti selge (nt *allüürnik*, *järelkäru*, *ettekanne*, *eeskiri*, *eestseisus*, *kõrvalhoone*, *tagakamber* jne).

Nimisõnalise esikomponendi korral tuleb valida mitme liitumisviisi hulgast sobiv. Samuti tuleb arvestada liitsõna moodustustähendust<sup>1</sup>, et liitsõna väljendaks just seda mõistet, mida soovitakse. Sõltuvalt liitsõna komponentide tähenduste omavahelisest suhtest ja nende osast ühendi terviktähenduses, liigitatakse liitnimisõnad kopulatiivseteks ja determinatiivseteks (EKG 1995: 457).

Kopulatiivsed liitnimisõnad, kus mõlemad sõnaosad on võrdväärsed partnerid, nii et nende poolt tähistatud mõistete summa moodustab liitsõna sisu, liituvad alati nimetavaliselt (nt *linnriik, praamlaev, muuseumkontserdisaal, saunsuvila, diivanvoodi*).

Determinatiivsed liitsõnad, mis koosnevad tähendust kandvast põhisõnast ja seda täpsustavast täiendosast, on eesti keeles väga suur ja üsna kireva liitumisviisiga sõnارühm.

Käesoleva sajandi algupoolel kehtestasid kirjakeele normeerijad reegli, et kohta märkiv täiendosa liitub põhisõnale nimetavaliselt (Aavik 1914: 9–10; Muuk, Tedre 1930: 41). Materjali analüüs on näidanud, et murdekeeles eelistatakse enamikel niisugustel juhtudel üsna järjekindlalt omastavalist liitumist (Riikojä 1959: 210). Tegelik keelekasutuse põhjal võime tõdeda, et ega ikka reeglid keelt ümber ei tee ja 20. sajandi teisel poolel hakati keeleõpikuteski rohkem rahvakeelt arvestama. Hilisemad grammatikad<sup>2</sup> fikseerivad, et kohta märkiv nimisõnaline täiendõna liitub teisele nimisõnale tavaliselt omastavaliselt, nt *linnakool, tänavapoiss, merevaik, metsapähkel, kaldapääsuke, potilill, puurilind, karbiheeringas, purgiõlu*. Real juhtudel on need liitsõnad lähedased otstarvet ehk funktsiooni väljendava täiendõnaga liitsõnadele nagu *katusekivid, köögimööbel, tänavakingad*.

Nimetavuline liitumine esineb osades taime- ja loomanimetustes (nt *aedmaasikas, põldbernes, metsliga*). Peale selle leidub nimetavalist liitumist vanemate liitsõnade hulgas (nt *laudlina, kariloom*), laen- ja võõrsõnade seas (nt *tallmeister*), uuemate oskussõnade hulgas (nt *huulhäälik*) ning veel mõnedel juhtudel. Muude erandite hulgas on nimetatud sõnad *mägikütt, mägijõgi, mägitee, mägikarjamaa* jt,

<sup>1</sup> Substantiivse täiendosaga liitnimisõnad võimaldavad nimetada asju ja nähtusi, lähtudes tunnuseosest teise asja või nähtusega. See üldine, sageli seosele osutav tähendus on liitsõna moodustustähendus. Selles ulatuses on liitsõna tähendus motiveeritud, oma moodustusosadega määratud (EKG 1995: 458).

<sup>2</sup> Vt nt Valgma, Rimmel 1968: 313–314; Erelt *et al.* 1997: 349–350.

kus *mägi-* esineb tähenduses 'mäestiku'. Arvan, et siin võib tegemist olla *i-*mitmuse tüvega, mis vormiliselt langeb kokku ainsuse nimetavaga.

Täiendsõna võib esineda muudiski käänetes, eelkõige kohakäänetes. Viimasel juhul on põhisõnaks tavaliselt tuletis mingist tegusõnast, nt *õhikutõus*, *vettehüpe*, *saalisviibijad*, *töölevõtja*, *marjuleminek*, *vetelpääste*.

### Mida näitab kohta märkiv täiendsõna liitvärvinimetustes

Et saada ülevaadet sellest, missugust rolli mängib koht mingit muud, mitte kohamõistet tähistavas sõnavaras, analüüsime üht terviklikku mõisterühma väljendavaid sõnu. Olen koostanud arvuti andmebaasi eesti värvinimetustest. See hõlmab nii kirjakeele kui murrete sõnavara. Erinevaid märksõnu on praegu registreeritud üle pooleteise tuhande. Kui eespool toodud näited olid nimisõnad, siis värvinimetusel võib lauses olla nii nimisõna kui omadussõna funktsioon. Kogutud materjal näitab, et esmajärjekorras tunnetab inimene värvi kui visuaalset omadust. Nimisõnad tähistavad: 1) värvainet või 2) muid vastava värvusega objekte (nt *valge* 'valge hobune; püim; viin jm'). Viimaste hulka kuuluvad ka puu- ja köögiviljasorte märkivad pärisnimelise kohanime ja värvisõna ühendid nagu "Hiiu sinine" ploom, kartulid "Jõgeva kollane", "Läti kollane", punane sõstar "Hollandi punane", kirsisort "Viljandi kollane" jt.

Kohanimest moodustatud värve märkivaist omadussõnadest *resp* omadussõnalistest ühenditest tooksin kõigepealt esile kaks: *muhuroosa* ja *setu sinine*. Mõlema termini tekkemotiiviks on spetsiifilise värvitooniga lõnga tüüpiline kasutamine kohalike (endise Muhu või Setu kihelkonna) rõivaste valmistamisel.

Imporditud sinist värvainet nimetati vanasti *berliinisinine*, *preisi sinine*, *pariisi sinine* jms. Täiendsõnaks oleva pärisnimelise omadussõnaga rõhutati siin värvi võõrast päritolu. Muhu murrakus on helepunast poevärvi nimetatud *linna punane*. Ühendi täiendosa näitab jällegi päritolu – värvainet osteti linnast (vastandina taimejuurtest keedetud madarapunasele). Samas pole välistatud, et *linna punane* võib olla rahvaetümoloogia põhjal tuletatud hoopis võõrsõnast *aniliinpunane*. Arusaamatu taustaga võõrsõnale püütakse ikka mõistetavat seletust leida. Näiteks aniliinvärvide kohta kasutatakse murretes nimevariante: *liina* (Han)<sup>3</sup>, *liinalpunane* (Kse), *liine* (Mih), *liine|punane* (Käi Mih Koe), *aniliine|lilla* (Kuu), *anilillisinine* (Urv), *anililla* (San Har), *liinisinine* (Jäm), *aneliin* (Kuu Koe Kad),

<sup>3</sup> Murrakulühendite loetelu on artikli lõpus.

*aneliini*\p*unane* (Koe VMr Kad), *aaniline* (VMr), *aanilin verev* (Kan), *aaniliin* (Iis), *aniliin* (Emm Rei Tor Kos).

Rahvusvahelisest värvileksikast laenatud algselt kohanimest lähtunud nimetus nagu *bordoo*(*punane*), *orleani*(*kollane*), *oxfordi sinine* jt ei ole iga eestlane seostanud kaugete tundmatute linnade nimedega. Osa keeletarvitajaist tunneb laensõna ilmselt üksnes värvinimetusega. Võõrapärase nimetused on rahvakeeles mugandatud suupärasemaks, kohati on neid seostatud häälikuliselt lähedaste varem tuntud sõnadega. Näiteks orleanikollast on Eesti murretes nimetatud ka: *ordeni*\kollane ~ -kolne (Käi Vig), -*punane* (Mih), *ordani värv* (Jõh), *ordjo(o)ni*\kollane (Nis KuuK), -*kõllane* Kam, *ordjon* (Sim), *ordjom* (Jõh), *ordjani*\p*unane* (Aud), *ordjan* (Lüg Mar Tõs Tor Ris Lai Plt), *ordijaan* (Kei Trm Ksi), *uorde jaani värv* (Jõe), *ordijoon* (Kam San Kan Urv) või lihtsalt *ort* (Kod Võn Ote Kan Har Plv Vas Röp). Bordoo asemel on öeldud *pardupunane* (Lai Krk), *pardupruun* (VNg), *pardupruum* (Har). Nimekuju niisugune varieerumine annab tunnistust sellest, et kõnealust terminit käsitati kui konkreetset värvi tähistavat võõrsõna. Kohta märkiv informatsioon kasutaja jaoks puudus.

Kohta osutava üldnimelise täiendosaga nimetustest on levinuim *potisinine*. Liitsõna esikomponent märgib siin värvi valmistamise nõud. Värvainena kasutati indigosinist ehk vasevitrioli, mida tuli happes lahustada. Hapet toodeti uriinist, mis pandi nädalaks-paariks sooja kohta hapnema. Sel moel saadud väga püsivat värvi nimetati ka *potisine* (VNg VMr Krk Plv) või *potivärv* (KJn). Nii nimi- kui omadussõnalisena esinevad murretes veel nimetused: *tündrisinine* (KuuK), *potsinine* (Ris), *potiroheline* (Emm SJn), *potirohiline* (Pst), *potirohikolne* (Käi). Rohelise tooni saamiseks pidid lõngad enne potisinisega töötlemist olema kollaseks värvitud.

Kui nn linna värvide nimed olid maarahvale arusaamatu tagapõhjaga, siis *potisinisega* on lugu vastupidi. Paljud tänapäeva linlased peavad seda inetuks, hallika või lillaka tooniga värviks ja seostavad sõna pajapõhja või sinise glasuuritud nõuga. Tegelikult tehti vanasti just potisinisega kõige puhtamat sinist tooni. Selle heledus-tumedusaste sõltus, nagu ikka tekstiili värvimisel, värvilahuse kangusest.

Värvimisobjekt kajastub sellistes liitsõnades nagu *kübaramust*, *särgimust*, *seelikumust* ning *kuuenõõripunane*. Nõnda on nimetatud endisaegset musta ja punast poevärvi. Veidi üldistades võiks sel juhul lugeda liitsõna tekkemotiiviks värvi kasutuskohta.

Eesti keeles on üsna tavaline moodus kirjeldada värvi võrdluse abil, s.t liitsõna või ühendiga, mille täiendosaks on mõne üldiselt tuntud värvusega objekti nimetus. Kui võrdlusaluseks objektiks on valitud koht, nt meri (*mereroheline*), taevas (*taevakarva*) vms, võib tinglikult rääkida kohast kui võrdlusalusest. Pigem on see, millega värvi võrreldakse, siiski visuaalselt haaratav objekt, mitte ruumiline koht. Mõne muu mõiste puhul on kohaga võrdlemine sobivam, nt *põrgupalavus*, *kuumaastik*.

Liitomadussõna kohta märkiv täiend sõna liitub üldjuhul omastavaliselt. Nimetavalist liitumist eelistatakse võrdlusel baseeruvates liitomadussõnades, mille täiendosa rõhutab omaduse suurt määra või intensiivsust (nt *haudivaikne*, *kottpiime*). Võrdlusaluseks on valitud niisugune objekt, kus kõnealust omadust teatakse olevat maksimaalsel määral. Koht esineb sellise võrdlusalusena harva. Värvisõnavaras on murdekõnelejad teinud sisulist vahet sõnadel *taeva(karva) sinine* 'helesinine' ja *taevassinine* 'väga sinine'; *tule(karva) punane* 'kollakaspunane' ja *tulipunane* 'väga punane' jne (Oja 1995: 813jj). Kirjakeeles on enamuses võrdlusest lähtuvates värvinimetustes soovitatud eelistada nimetavalist liitumist, mistõttu need tähendused pole selgelt eristatavad.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kohanimi või -nimetus liitsõna *resp* ühendi täiendosana näitab:

- 1) põhisõnaga väljendatava objekti päritolu, saamis- või valmistamiskohta (nt *preisisinine*, *linnapunane*, *potisiinine*);
- 2) objekti või ilmingu leviku tuumala või üldtuntud massilise esinemise kohta (nt *muhuroosa*, *põrgupalavus*);
- 3) kasutuskohta, mis ühtlasi sisaldab funktsionaalsuse komponendi (*kübaramust*).

Eri mõisterühmade sõnavaras on kohta märkival täiendosal liitsõna või ühendi moodustamisel erinev produktiivsus. Mõne mõiste puhul esineb lisafunktsioone. Eeltoodud analüüsi eesmärk oli demonstreerida üksnes kõige universaalsemaid malle.

### **Igas kohas omamoodi**

Lõpuks ei saa jätta tähelepanu pööramata hoopis teist laadi olulisele seosele koha ja sõnavara vahel, mis tuleb esile ka eesti värvinimetuste võrdlemisel. Igal pool eksisteerib kohalik keel, mis tähistab kohalikke mõisteid.

Suhteliselt väikese pindala ja rahvaarvuga Eestis tunduvad ehk paikkondlikud erinevused ebaolulistena. Võttes aga arvesse, et meie esivanemate, maarahva keel jagunes kaheksaks murdeks rohkem kui saja murrakuga ning veel möödunud sajandi keskpaigas ei olnud neil ühist kirjakeelt, vaid kaks erinevat – lõunaeesti ja põhjaeesti kirjakeel, kaldun uskuma, et kodukoha keelebaas mõjutab meile enesetelegi märkamatu suure osa eestlaste keeletaju.

Jättes kõrvale puht-murdekeelse terminoloogia, esitan mõned polüseemia näited värvinimetuste vallast.

Lõunaeestlase jaoks on *punane* ja *verev* sünonüümid. Põhjaeestlane tajub viimast eelkõige kui tuletist nimisõnast *veri* ja kasutab seda tähenduses 'veretav = roosatav' või 'veripunane'.

Kirjakeeles tähistatakse sõnaga *haljas* mõistet 'värske, mahlakas, närtsimata (taim)'. Võru murdes on (*h*)*al(l)ass* roheline värvi üldnimetus.

Kollast värvi nimetatakse Hargla murrakus *vahanõ* või *vahass*. Näiteks munakollane on *vahane muna*. Kirjakeeles mõistame sõna *vahane* tähenduses 'vaha-taoline või vahakarva helekollane'.

Munakollane on kirjakeeles *rebu* ja sellest moodustatud liitsõnaga *rebukarva* iseloomustatakse kollast värvust. Saaremaal ja paiguti läänerannikul tuntakse *rebu* ebaühtlast halli värvi märkiva omadussõnana.

Erinevalt tõlgendatakse murretes värvisõnu *ruuge*, *ruske* jne.

Lisaks murdeerinevustele võib sõna mitutpidi mõistmine olla tingitud etnograafilistest, looduslikest jm paikkondlikest erinevustest. Näiteks *savikarva* öeldakse Lõuna-Eestis kollaka-punaka-pruunika värvi, põhjarannikul aga halli värvi kohta. Põhjuseks on, teadagi, Eestimaa geoloogiline mitmekesisus ehk kohaliku savi värvus.

Kuigi kõik esitatud näited olid valitud värviadjektiivide hulgast ja piirdusid eestikeelse sõnavaraga, esinevad samad ilmingud muidugi laiemalt.<sup>4</sup> Mida suurema geograafilise alaga ja mida enamate keeltega/rahvastega/kultuuridega on tegemist, seda raskem on kohalikke mõisteid omavahel adekvaatselt kokku viia.

Näiteks Euroopa keelte atlase küsimustikus leidub mõiste **maja** koos lihtsatuübilise eramu joonisega ja selgitusega, et see on inimeste (pere) elamu (Weijnen 1976: 72–73, 102). Atlases peaks kaardistatama selle mõiste vasted kõigi Euroopas kõneldavate keelte murretes. Teatavasti erinevad elumajade tüübid

<sup>4</sup> Eesti värvinimetuste võõrkeelsetest vastetest vt Oja 1998: 17–26.

piirkonniti sedavõrd, et kaardistatavad sõnad tähistavad tahes-tahtmata erinevaid ehitisi. Samasugune olukord on mõistega **mesitaru** (Weijnen 1976: 66–67, 100). Vastavalt looma eri liikide levialale kajastab mõiste **mutt** (Weijnen 1976: 38–39, 95) kaardistamiseks kogutud materjal juba läänemeresoome keelte osaski erinevaid loomi.

Läänemeresoome keelte atlases tahame kaardistada mõiste **külvivakk** vasted läänemeresoome keeltes (Tuomi *et al.* 1989: 31). Kogutud nimetusi on üle 150. Et eseme kuju ja materjal varieerub, ei tähista kõik nimetused tegelikult sama eset (vt Jussila 1995). Mõiste **uks** kaardistamist komplitseeris asjaolu, et erinevalt teistest läänemeresoome keeltest tähistavad karjala ning vepsa keeles sise- ja välisust erinevad sõnad, kusjuures viimasel on ühine nimetus (õue)väravaga.

Kasutades oma mõtete väljendamiseks võõrast keelt, tuleb arvestada, et võõrkeele sõnavara on võõrast kohast pärit mõistete väljendusvahendiks. Seega peame võõraid mõisteid väljendavate sõnade hulgast leidma oma mõistetele sobivad vasted. Alati ei saa loota sõnaraamatule, kuna me ei tõlgi ju sõnu, vaid mõisteid. Iga ala spetsialist tunneb ilmselt oma ala mõisteid täpsemini kui leksikograafist sõnaraamatutegija.

### Tekstis esinevad murrakulühendid:

Aud – Audru	Krk – Karksi	Ris – Risti
Emm – Emmaste	Kse – Karuse	Räp – Rápina
Han – Hanila	Ksi – Kursi	San – Sangaste
Har – Hargla	KuuK – Kuusalu (keskmurre)	Sim – Simuna
Iis – Iisaku (idamurre)	Kuu – Kuusalu (rannikumurre)	SJn – Suure-Jaani
Jõe – Jöelähtme	Käi – Käina	Tor – Tori
Jõh – Jõhvi	Lai – Laiuse	Trm – Torma
Jäm – Jämaja	Lüg – Lüganuse	Tõs – Tõstamaa
Kad – Kadrina	Mar – Martna	Urv – Urvaste
Kam – Kambja	Mih – Mihkli	Vas – Vastseliina
Kan – Kanepi	Nis – Nissi	Vig – Vigala
Kei – Keila	Ote – Otepää	VMr – Väike-Maarja
KJn – Kolga-Jaani	Plt – Põltsamaa	VNg – Viru-Nigula
Kod – Kodavere	Plv – Põlva	Võn – Võnnu
Koe – Koeru	Pst – Paistu	
Kos – Kose	Rei – Reigi	



## Kirjandus

- A a v i k, Joh[annes] 1914. Nominatiivsed liitumised. "Eesti Kirjanduse" kaasanne. – *"Eesti Kirjandus"*. Lisa, lk 1–52
- E K G 1995 = *Eesti keele grammatika* I. Peatoim. Mati Ereht, toim. Tiiu Ereht, Henn Saari, Ülle Viks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut
- E r e l t *et al.* 1997 = Mati Ereht, Tiiu Ereht, Kristiina Ross. *Eesti keele käsiraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus
- J u s s i l a, Raimo 1995. Kaaoksesta kartoiksi. – *Itämerensuomalaisen kielikartaston symposiumi*. FU 8, Jyväskylä 12. VIII 1995. Helsinki, lk 109–137
- M u u k, Elmar; T e d r e, Mihkel 1930. *Lühike eesti keeleõpetus* II. Tuletus- ja lauseõpetus. Tartu: Eesti Kirjanduse Selts
- O j a, Vilja 1995. Võrdlusel baseeruvaist värviliitsõnadest. – *Keel ja Kirjandus*, nr 12, lk 809–817
- O j a, Vilja 1998. *Colour terms in dictionary and in database*. Preprint. Tallinn: Institute of the Estonian Language
- R i i k o j a, Elli 1959. Olulist asukohta või esinemisaega märkiva täiendosa liitumine. – *Keel ja Kirjandus*, nr 3, lk 157–165; nr 4, lk 209–217
- T u o m i, Tuomo, *et al.* 1989. *Itämerensuomalainen kielikartasto*. Kyselysarja. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
- V a l g m a, Johannes; R e m e l, Nikolai 1968. *Eesti keele grammatika*. Käsiraamat. Tallinn: Valgus
- W e i j n e n, A[ntonius], *et al.* 1976. *Atlas Linguarum Europae*. Premier Questionnaire. Assen/Amsterdam